

Robert Plaga, ministr školství
Tomáš Zatloukal, ústřední školní inspektor
Ivo Jupa, ředitel NPI ČR

Otevřený dopis k plánu na řešení nerovností vzniklých distanční výukou

Vážený pane ministře, vážený pane ústřední školní inspektore, vážený pane řediteli,

EDUin vydal minulý týden tradiční [Audit vzdělávacího systému za rok 2020](#). Při jeho představení jsme konstatovali, že jedním z hlavních problémů a rizik do budoucna a zároveň největším nadcházejícím úkolem pro české školství a celý systém vzdělávání jsou nerovnosti vzniklé v průběhu distanční výuky v důsledku pandemie a jejich kompenzace po návratu dětí do prezenční výuky.

Musíme bohužel upozornit na to, že stát v tuto chvíli nemá žádný komplexní plán na vyrovnání se s tímto úkolem. Apelujeme na Vás, abyste se vahou svých osobností i institucí, v jejichž čele stojíte, zasadili o sestavení a realizaci takového plánu, dokud je k tomu čas a trvá distanční výuka.

Pokud žádný plán vytvořen nebude, následky pro celou českou společnost budou nesmírně kruté – odkazujeme na zveřejněné studie ekonomických dopadů, psychických škod, riziko nárůstu předčasných odchodů ze vzdělávání, ale i všeobecný pokles motivace a důvěry ve vzdělávání jako prostředek osobního rozvoje i ve školu jako instituci u dětí a mladých lidí.

EDUin jako impuls pro vznik tohoto plánu a k možné inspiraci nabízí následující teze:

- V případě dopadů pandemie jde o naprosto nestandardní a novou situaci. Je třeba stanovit metodiku řešení, určit organizační rámec a zajistit financování. Současné know how a zdroje nestačí.
- Vše by mělo být připravováno od počátku v podobě jednoho komplexního plánu, na němž budou spolupracovat zapojené centrální instituce s využitím externích vědeckých i nevládních týmů odborníků. Vše by mělo být projektově řízeno a koordinováno z jednoho určeného místa. Je nanejvýš vhodné usilovat i o meziresortní spolupráci, především s MPSV a MZd.
- Je třeba usilovat o maximální propojení formálního a neformálního vzdělávání s tím, že každá část má jiné zdroje, nástroje i možnosti, jak podchytit jednotlivé skupiny dětí a mládeže. Je žádoucí zapojit v co nejvyšší míře organizace, které již na poli odbourávání nerovností a doučování v pandemii pracují nyní a využít jejich kapacity i ověřené know how (nízkoprahová zařízení, terénní sociální služby, DDM, dětské oddíly...).
- Bude nutné nabídnout dostatečně širokou škálu možností pro různé skupiny a situace: vzdělávání odpoledne i večer, o víkendech, o prázdninách, v rodinách, prezenčně i na internetu atd.

- Zcela souhlasíme s názorem MŠMT, že řešením nemají být centrální opatření jako hromadné opakování ročníku nebo zkrácení prázdnin, cestou musí být maximální individualizace podle situace jednotlivých žáků a flexibilní řešení maximálně šitá na míru jednotlivým cílovým skupinám.
- První oblastí plánu by měla být vytvořená metodika pro všechny stupně a druhy škol k rozpoznání nerovností ve vzdělávání a diagnostice rozsahu i hloubky chybějících výstupů kurikula a nerozvinutí očekávaných kompetencí, či dokonce jejich ztráty. Je třeba přitom zdůrazňovat uplatnění měkkých nástrojů a pozitivní motivace, nikoliv plošného testování, které by pouze prohloubilo frustraci dětí, které jsou postiženy těmito nerovnostmi. Primárním cílem by mělo být podchytit tyto žáky a neodradit je – o svých výpadech většinou vědí, cítí se nejistí a rychle ztrácejí motivaci. Při vyhledávání těchto osob je třeba se neomezovat jen na děti ze sociálně nedostatečně podnětného prostředí, ale okruh rozšířit i na další potenciální rizikové skupiny – děti z rodin, kde rodiče procházejí partnerskou krizí, rodin samoživitelů, děti s osobními problémy, depresemi, nedostatkem vůle atd.
- Na metodiku vyhledání osob vhodných k podpoře by mělo navazovat know how realizace podpory. Jak vybrané žáky podchytit a motivovat, jak podporu a nároky rozložit v čase a dávkovat, jaké formy podpory přichází v úvahu. Podobně laděné metodiky MŠMT + ČŠI k dílčím věcem typu hodnocení se dle nás osvědčily již v uplynulém pololetí, bude skvělé na tuto tradici navázat.
- Jedním z hlavních cílů by podle nás mělo být čelit předčasným odchodům ze vzdělávání (drop-outs), totální ztrátě motivace k učení a prudkým propadům v prospěchu. Naopak je třeba vyzdvihovat individualizaci výuky. Tyto principy je třeba jasně artikulovat jako aktuální zadání směrem k ředitelům i zřizovatelům škol, samozřejmě ruku v ruce s adekvátní podporou z centra. V následujícím období by bylo vhodné právě úspěšnost ve vyrovnávání nerovností ve vzdělávání a individuální podpoře žáků stanovit jako jedno z hlavních kritérií, které bude u škol sledované a hodnocené.
- Doporučujeme přizvat k tvorbě plánu odborníky na wellbeing dětí a duševní zdraví a zahrnout tak dostatečně do koncepce tuto dimenzi (velmi vhodným okruhem expertů jsou například lidé z pracovní skupiny pro wellbeing iniciativy Partnerství 2030+).
- Plán by podle nás měl být dlouhodobý, napravování bude určitě trvat déle než samotná distanční výuka – i ta bude velmi pravděpodobně nejméně rok a půl dlouhá. Jakmile toho budeme chtít po dětech s největšími výpadky necitlivě příliš moc a najednou, zlomíme je a rezignují.
- Přípraveny by měly být webináře a jiné formy DVPP, aby se všichni učitelé měli šanci dostatečně včas proškolit. Začít je třeba od ředitelů, kteří by měli jakožto pedagogičtí lídři podporu na školách iniciovat.
- Je třeba promýšlet, jak podchytit všechny skupiny žáků. Nejlépe ustavit na každé škole celý koordináční tým, který se bude pravidelně scházet a proces vyrovnávání výpadků plánovat, řídit a vyhodnocovat (ředitel školy, třídní učitelé, výchovný poradce, speciální pedagog, školní psycholog apod.).
- Do metodických doporučení zahrnout i zásady, jak spolupracovat v podpoře žáka s jeho rodinou. Stanovit vždy osobu, která bude v dané věci hlavním koordinátorem (např. učitel, ale může jít i o výchovného poradce nebo sociálního pedagoga apod.).
- Jako nejpřirozenější nástroje na školách se jeví individuální konzultace se žáky a pedagogické intervence. Samo MŠMT v případě konzultací konstatuje, že nejspíše

není nyní tento institut využíván dostatečně. Upozorňujeme, že pedagogické intervence, které byly přesunuty z nárokové individualizované podpory do nadtarifních prostředků škol, nemusejí být na všech školách dostatečně využívány ve snaze nesnižovat prostředky k nadtarifnímu odměňování a je třeba rozsah těchto poskytovaných intervencí a efektivitu tohoto opatření kontrolovat.

- Na straně druhé je třeba se zamýšlet i nad úlevou a ubráním nároků na žáky. Bude žádoucí nadále rozvíjet a konkretizovat výzvy k úpravě školních vzdělávacích programů a snížení povinného vzdělávacího obsahu. Je třeba stále zdůrazňovat a vysvětlovat kompetenční pojetí kurikula, neboť se ukazuje, že nemálo pedagogů si tento princip dosud neosvojilo.
- Nadále je třeba věnovat pozornost dostatečnému zajištění IT techniky i konektivity škol i jednotlivých žáků, v této oblasti doporučujeme provést ještě jeden screening a etapu dovybavení. Zde mohou svoji roli sehrát především zřizovatelé škol, ovšem s využitím centrální metodiky a jasných doporučení, abychom se vyvarovali excesů z letní mimořádné dotace, za níž některé školy nakupovaly notebooky nevybavené webkamerami nebo mikrofonním vstupem a podobně. Zřizovatelům je třeba zdůrazňovat potřebu udržitelnosti provozuschopnosti této techniky a nutnost zajištění dostatečně robustní správy a podpory těchto zařízení po hardwarové i softwarové stránce.
- Je možné nadále rozvíjet již existující projekt [Zapojme všechny](#), případně jiné řešení, které by sladilo individuální nabídku a poptávku v doučování. Nadále zapojovat do tohoto projektu fakulty připravující učitele, které mohou svým studentům tuto formu uznávat částečně jako učitelskou praxi.

Jak může vypadat organizace podpory žáků, ilustrujeme na příkladech z vybraných zemí v rámci stručného podkladu, který najdete [zde](#).

Doufáme, že se podaří vysvětlit zainteresované odborné i laické veřejnosti, že řešení nerovností ve vzdělávání vzniklých během distanční výuky je jednou z největší výzev, které nás čekají, a stát i školy na ni musí být připraveny včas a kvalitně.

Existují desetitisíce ohrožených dětí, dopady dostatečně neřešené situace ovlivní nadlouho a zásadně jejich životy, jakož i celou společnost. Věříme, že se budete situací zabývat a předem Vám za to děkujeme.

Za EDUin
Miroslav Hřebecký, programový ředitel

2. března 2021